

LIBRIS

We know
books

„Și pentru fiecare popor în limba lui.“
(Cartea Esterei I:22)

Carte publicată cu sprijinul acordat de Institutul
pentru Traducerea Literaturii Ebraice din Israel
și de Ambasada Statului Israel la București.

ESHKOL NEVO TREI ETAJE

Traducere din ebraică și note de
IOANA PETRIDEAN

HUMANITAS
fiction

LIBRIS

We know
books

Redactor: Gabriela Trășculescu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Elena Vâlvoi
DTP: Iuliana Constantinescu, Carmen Petrescu

Tipărit la Artprint

ESHKOL NEVO

SHALOSH KOMOT

Copyright © by Eshkol Nevo

Published by arrangement with The Institute
for the Translation of Hebrew Literature.

All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2017, 2022, pentru prezenta versiune în limba română

ISBN 978-606-097-125-2

Descrierea CIP este disponibilă
la Biblioteca Națională a României.

EDITURA HUMANITAS FICTION

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0723 684 194

Fratelui meu, Noam

Ce încerc să-ți spun este că, deoarece am fost luați prin surprindere, a mai existat un lucru despre care eu și Ayelet nu am îndrăznit să vorbim, un lucru care știam, într-un fel sau altul – în fine, *eu* știam –, că s-ar putea întâmpla. Semnele au fost acolo tot timpul, însă am preferat să le ignor. Ce poate fi mai confortabil decât niște vecini care au grijă de copilul tău? Gândește-te la asta. Cu cinci minute înainte de a ieși din casă, o iei, pur și simplu, așa cum este, fără rucsacuri sau valize, bați la ușa apartamentului din față și gata. Ea este fericită să meargă la ei. Ei sunt fericiți s-o primească. Iar tu ești fericit să îți vezi de treburile tale. Și unde mai pui că ieși mult mai ieftin decât cu o bonă obișnuită. Nu-i frumos să vorbești despre astfel de lucruri, dar nu am puterea să cenzurez nimic, așa că îți voi povesti fără ocolișuri totul, iar tu promite-mi că nu vei folosi nimic din toate astea în vreuna dintre cărțile tale. De acord?

Un astfel de cuplu de pensionari habar nu are de prețul cerut de o bonă pe piața liberă. Nu sunt genul care să verifice pe site-urile cu informații legate de bone. Ce spui de faptul că poți să stabilești tu prețul care-ți convine? Așa că l-am stabilit. Douăzeci de șekeli pe oră. În urmă cu nouă ani, acesta era încă un preț rezonabil. Un preț mic, dar rezonabil. Între timp, prețurile pentru astfel de servicii au crescut

la patruzeci de șekeli, dar noi am rămas tot la douăzeci. Ayelet mi-a spus de mai multe ori:

— Ar trebui să ridicăm puțin prețul, știi?

Iar eu i-am răspuns:

— Da, sigur că da, le vom da mai mult.

Dar am rămas tot la douăzeci. Și ei n-au zis nimic. Niște oameni foarte politicoși, știi tu, *yekkim*¹, el se învârte toată ziua prin casă îmbrăcat în costum și cravată, iar ea e profesoară de pian la conservator și folosește expresii precum „Vă rog, aveți amabilitatea...” Chiar dacă, la un moment dat, ar fi vrut să zică ceva, demnitatea lor de *yekkim* i-a împiedicat. Iar noi ne-am spus – bun, poate că nu cu voce tare, dar am gândit-o: Ce altceva le-a mai rămas de făcut în viața asta plictisitoare pe care-o duc? Să zică mersi. Ei ar trebui să ne plătească pentru faptul că le dăm dreptul să stea cu Ofri.

Nu-mi aduc aminte ce vârstă avea când am lăsat-o prima dată la ei, dar era destul de mititică. După cât timp poți face dragoste cu o femeie care a născut de curând? O lună? O lună și jumătate? De aici a început totul. De la lipsa contactului sexual. În ultima lună de sarcină, Ayelet s-a îmbolnăvit de toxemie. Era imposibil s-o ating. La o lună după naștere, încă avea hemoragii. Iar eu, eu eram atât de înfierbântat, încât simțeam că sunt gata să explodez. Ca pocnitorile alea cu urări pe care le pregăteam pe vremuri cu ocazia zilelor de naștere. Nu mi s-a mai întâmplat niciodată așa ceva – în mijlocul unei întâlniri am început să mă holbez la una dintre cliențe și să mă gândesc cum aș răpi-o de acolo, cum aș duce-o în cea mai apropiată toaletă și aș rupe hainele de pe ea. Ideea e că femeile simt foametea asta. Multe îmi dădeau târcoale în perioada aia. Foarte multe. Și nu fiindcă aș fi eu vreun Brad

1. Pluralul substantivului *yekke*, termen cu o conotație pozitivă, care îi desemnează pe evreii proveniți din Europa de Vest, vorbitori de limba germană (în idiș, în original).

Pitt. La un moment dat, am primit un SMS incredibil de la o instructoare de aerobic. O să ți-l arăt cu prima ocazie. Dar n-am cedat. Am strâns din dinți, iar Ayelet a apreciat tactul de care am dat dovadă. Nu mi-a spus explicit: „Eforturile tale mi-au mers direct la inimă”; ea nu ar face niciodată astfel de declarații. Însă tot mereu îmi zicea:

— Îmi e dor de atingerea ta, și mie îmi lipsește la fel de mult cât îți lipsește ție. Și, într-o seară, a venit cu propunerea: Hai s-o ducem la Herman și Rut pentru câteva minute. După care și-a plimbat încet un deget de-a lungul spinării mele. E un fel de semn al nostru.

A fost ideea ei. Eu n-am avut nici o legătură cu asta. Ayelet a fost cea care a preluat inițiativa. Am mers împreună și am ciocănit la ușa apartamentului lor, întrebându-i dacă puteau avea grijă de Ofri pentru câteva minute. Sunt sigur că ei au înțeles exact ce se petrecea. Care era urgența. Se înscriu în categoria acelor cupluri de bătrâni între care poți vedea limpede că există încă o scânteie. Herman este un bărbat înalt, cu o postură impecabilă. Ai zice că e cancelarul Germaniei. Rut are părul cărunt, lung, întotdeauna strâns într-un coc, ceea ce o face să pară mult mai tânără decât este. A întrebato pe Ayelet când mâncase Ofri ultima dată, iar Ayelet i-a răspuns că n-ar trebui să-i fie foame, însă dacă i-ar fi, totuși, era vorba doar despre câteva minute. A întrebato dacă adusesse și o suzetă și a cerut să-i lase un scutec, pentru orice eventualitate. Herman a început să scoată tot felul de sunete amuzante, ca s-o distreze pe Ofri, gâdilând-o pe burtă cu vârful cravatei. Ofri îi zâmbea. Zâmbetele unui copil la vârsta aceea sunt niște simple reflexe, nu sunt reale, știi bine. Și, cu toate astea, i-am spus lui Ayelet:

— Uite cum îi zâmbește.

Iar Rut a exclamat:

— Copiii sunt înnebuniți după Herman.

Să ne înțelegem, Ofri nu era genul de copil care să stea cu oricine îl lăsa. Plângea chiar și când rămânea cu bunica ei. Însă imediat ce Rut a luat-o în brațe, fetița s-a agățat de ea, și-a așezat capul pe pieptul ei și a început să se joace cu degetele în părul lung al femeii. Rut a murmurat:

— Comoara mea, mângâindu-i obrazii.

Ayelet s-a aplecat până la înălțimea lui Rut și i-a zis lui Ofri:

— Ne întoarcem peste câteva minute. Bine, dulceață?

Ofri o ținutua cu privirea aceea înțeleaptă a ei, după care și-a întors ochii spre mine. Părea pe punctul de a izbucni în lacrimi. Dar nu. S-a cuibărit mai adânc la pieptul lui Rut, care ne-a spus:

— Vă rog, nu vă faceți nici o grijă, am crescut trei copii și cinci nepoți.

Dar Ayelet a mai spus o dată:

— Doar pentru câteva minute. După care a mângâiat ultima dată obrăjorii lui Ofri.

În clipa în care ușa apartamentului s-a închis în spatele nostru, am prins-o de fund, însă Ayelet a încremenit și m-a întrebat:

— Stai puțin, nu ți se pare că se aud plânsete de copil?

Ne-am oprit și am ascultat, dar nu se auzea nimic în afara zgomotului de pași și de mobilier târât ce venea din apartamentul văduvei care locuia deasupra noastră. Am mai așteptat preț de câteva secunde, ca să fim siguri, după care Ayelet m-a luat de mână și mi-a zis: *Vă rog, aveți amabilitatea, fără preludiviu, de acord? Apoi m-a tras după ea în dormitor.*

Nepoții lui Herman și ai lui Rut erau împrăștiați în toată lumea. Doi locuiau la Viena. Alți doi, în Palo Alto. Nepoata cea mare trăia la Paris împreună cu mama ei și venea să-i viziteze în fiecare vară, înnebunind toți tinerii din cartier cu fustele ei scurte, pielea bronzată și ochii verzi. O așteaptă la

intrarea în clădire ca niște motani în călduri, iar ea se joacă pur și simplu cu ei. Îi atinge într-o doară în timp ce le vorbește, însă pe ei nu-i lasă s-o atingă. O micuță franțuzoaică. Deja poartă pantofi cu toc. Își dă cu parfum pentru femei. Vara trecută, Rut a trimis-o la noi să ceară niște ouă. Când i-am deschis ușa și a văzut că nu purtam cămașă, mi-a spus, cu accentul ăla franțuzesc al ei:

— *Monsieur* Arno, puneți-vă o cămașă, nu este elegant să apăreți așa în fața unei femei.

După care a chicotit, flirtând cu mine. I-am adus ouăle fără să schitez nici măcar un zâmbet, gândindu-mă că-ți puteai da seama de la o poștă că mititica nu avea tată. Fiindcă dacă aș fi fost tatăl ei, i-aș fi spus să scape imediat de fusta aia mini. Dar ai răbdare, ajungem și acolo.

Și ceilalți nepoți ai lui Herman și Rut vin să-i viziteze o dată sau de două ori pe an. Iar atunci, casa lor, din care în rest nu se aud decât acordurile pianului și vocile prezentatorilor de televiziune germani, devine gălăgioasă și se umple de viață. Herman le construiește în grădină tot felul de jucării. Înainte de pensionare, a lucrat în industria aeriană, așa că are un talent pentru lucruri de genul ăsta. Le face leagăne, și tobogane, și scări, dar și avioane mititele, pe care le pot controla de la distanță cu ajutorul unor telecomenzi. Dacă e cald afară, le aduce și o piscină. Una mare de tot, dintr-un plastic tare. Iar în mijlocul piscinei construiește un fel de pistă, pe care ei trebuie să încerce să aterizeze cu avioanele de jucărie. Apoi scoate din piscină platforma și se schimbă cu toții în costume de baie, după care intră în apă și se joacă stropindu-se unii pe alții. Dar fără s-o ia razna. Sunt copiii foarte bine educați. Nu ca ăștia aici. Mănâncă folosind cuțitul și furculița. Te salută când trec pe lângă tine pe casa scârilor.

După ce nepoții lor pleacă, întorcându-se în țările în care locuiesc împreună cu părinții lor, Herman și Rut cad în depresie.

Este aproape o rutină. În prima zi după plecarea acestora, ușa lor rămâne încuiată și e cât se poate de limpede că nu trebuie să-i deranjezi atunci. Nu știu cum să-ți explic lucrul ăsta, e ca și cum ușa însăși ar fi împovărată de ceva ce-ți transmite: Nu acum! La două zile după plecarea nepoților, bat ei la ușa noastră, pentru a ne spune că, dacă vrem, putem s-o lăsăm pe Ofri în grija lor, în cazul în care avem alte treburi de făcut. Bătrânul îi spune fetei:

— Dă-i lui Herman un pupic. Apoi se apleacă până ajunge la înălțimea ei, întorcând obrazul către ea. Iar fetița îl sărută cu grijă, de teamă să nu se zgârie în țepii bărbii lui.

Și Rut îi spune lui Ayelet:

— Puteți s-o lăsați chiar și numai pentru puțin timp. Fără bani. După care adaugă încet de tot, aproape în șoaptă: Lui Herman îi e atât de greu când ne pleacă nepoții. Sunt deja două zile de când nu doarme, nu mănâncă, nu se bărbierește. Nici nu mai știu ce să mă fac cu el.

Și povestea asta cu sărutul, de exemplu. Când ți-am spus mai devreme că au existat semne, mă refeream la lucruri de genul ăsta. Totul a început de la faptul că-i cerea lui Ofri un sărut de fiecare dată când o duceam la ei. Și de fiecare dată când pleca de la ei. Două săruturi. Câte unul pe fiecare obraz. Însă în ultimul an se întâmpla ca el să deschidă ușa pe neașteptate, în timp ce noi urcam scările, întorcându-ne acasă, ori coboram, în drum spre ieșire, să se aplece și s-o strige pe Ofri:

— Hei, Ofri, dă-i lui Herman un pupic!

Acum, în timp ce-ți povestesc toate astea, îmi vine să mor; ce ar putea fi mai limpede de-atât? Dar nu eram dispuși să luăm în considerație evidența, asta încerc să-ți spun. Mama lui Ayelet este genul de persoană pe care n-ai vrea s-o lași singură cu un copil. Părinții mei au ieșit la pensie și sunt mai mereu plecați în excursii în străinătate. Genul de aventurieri

de cursă lungă: America de Sud, China. Și-au amintit deodată să devină globe-trotteri. Exact când s-a născut Yaeli. Care a avut niște complicații legate de sistemul respirator. Am petrecut săptămâni întregi la spitalul de pediatrie Schneider, lângă pătuțul ei; făceam cu schimbul, eu și Ayelet, iar cel al cărui rând era să stea cu fetița nu avea voie să adoarmă, fiindcă poate tocmai în secunda aceea în care ar fi închis ochii, pruncul ar fi încetat să respire, iar de la spital fugeam direct la serviciu, n-aveam timp nici măcar să trec pe acasă, să-mi schimb hainele. Nu îmi caut scuze, vreau doar să spun că deveniserăm din ce în ce mai dependenți de Herman și Rut. Aveam nevoie de ei după prânz, seara, la sfârșit de săptămână. Uneori o lăsam la ei numai câte o jumătate de oră. Alteori, câte o jumătate de zi.

Tocmai mi-am adus aminte cum – ce interesant, uitasem complet de lucrul ăsta –, într-o dimineață, când Ayelet a venit să preia schimbul la Schneider, mi-a povestit ce visase în cursul nopții:

— Amândoi așteptam în fața sălii de operații. Dar copila de pe masa de operații, copila care se afla în pericol, era Ofri, nu Yaeli. Iar în vis nu avea șapte ani, ci un an. Și chirurgul care a ieșit din sală pentru a ne informa în legătură cu starea ei era Herman. Doar că în loc să poarte halat de medic, purta halat de pacient, din acelea deschise în partea din spate.

În vis, ea nu vede deschizătura aceea din spate. Doar știe că există. Herman îi pune un deget între sprâncene și spune:

— Ofri va trăi.

Iar ea este surprinsă de faptul că bătrânul vorbește despre Ofri, nu despre Yaeli, însă nu vrea să întrebe nimic, pentru a nu risipi sentimentul de ușurare pe care-l are.

Nu am interpretat nicidecum visul ei. De ce aș fi făcut-o? Demult, când tocmai începuserăm să ieșim împreună prin Haifa, încercasem să-i interpretez unul dintre vise, iar ea îmi

zisesse că nu mă pricep deloc și că ar fi mai bine să mă mulțumesc doar ascultându-le. Însă și dacă i-aș fi interpretat visul, tot n-aș fi putut face legătura între el și ceea ce avea să se întâmple un an mai târziu. Cu siguranță i-aș fi spus ceva de genul: „Poate că în vis preferi, însă numai în vis, ca Ofri să fie cea bolnavă, fiindcă e mai puternică și, prin urmare, capabilă să facă față situației“.

Asta e. Până în clipa în care nu devii părintele unei a doua fiice, nu-ți poți înțelege pe deplin prima fiică. Datorită lui Yaeli am înțeles ce copil neobișnuit era Ofri. Cât de uluitoare era liniștea aceasta a ei. Integritatea ei. Toate educatoarele și toate profesoarele ne spuneau mereu că fetița era mult mai matură decât orice alt copil de vârsta ei. Însă noi am avut nevoie să trecem prin experiența cu Yaeli, cu micile ei drame, pentru a pricepe despre ce vorbea lumea.

Îți voi spune un lucru care va suna destul de aiurea, dar nu-mi pasă: într-un fel, ar fi fost mai simplu dacă ceea ce s-a întâmplat ulterior i s-ar fi întâmplat lui Yaeli. Pentru ea, totul e simplu: când e tristă, plânge; când e furioasă, se aruncă pe podea și țipă. Ofri nu țipă. Ea acumulează. Cântărește. Analizează lucrurile de una singură. Și nu ai nici cea mai vagă idee despre ce se petrece înlăuntru ei. Doar uneori, în cele din urmă, rostește câteva cuvinte clare. Apoi revine la starea de contemplare a lumii, absorbind tot ceea ce poate. Îți spun, copila asta e ca un radar. Când era mică, simțea când eu și Ayelet eram pe punctul de a ne certa, percepea asta din energiile acumulate în încăperea, așa că se așeza între noi și spunea:

— Tati, nu vă certați.

Tot ea a fost prima care și-a dat seama că ceva era în neregulă cu Herman. Chiar înaintea lui Rut. Într-o zi s-a întors de la ei și ne-a spus:

— Herman e terminat.

— Ce vrei să spui prin „terminat“?

— Tot mereu uită lucruri.

— Ce fel de lucruri?

— Unde și-a lăsat ochelarii, unde este ieșirea spre grădină, cum îl cheamă.

— Poate că se joacă pur și simplu cu tine, Ofriki? Poate că e doar un joc.

— Nu, tati, e terminat.

Într-o seară, câteva zile mai târziu, au bătut la ușa apartamentului nostru. Amândoi. Herman i s-a adresat direct lui Ofri, cerându-i un pupic, după care s-a așezat în patru labe, pentru ca ea să-l poată călări prin tot salonul. Rut i-a întins lui Ayelet o farfurie cu câteva felii de chec făcut de ea și a întrebat-o dacă poate folosi faxul nostru. Din când în când, folosesc faxul nostru sau o roagă pe Ayelet să-i ajute cu computerul lor vechi, care se oprește tot timpul. Iar noi le cerem lor lapte. Sau ouă. Sau ceapă. Aici nu e ca la voi, în Tel Aviv, nu avem magazine deschise douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru, iar dacă rămâi fără suc de roșii pentru *shakshuka*¹, adio *shakshuka*. Și lor li se întâmplă uneori să rămână fără ulei sau zahăr. Deși nu la fel de des ca noi. Lucrurile nu puteau fi puse în balanță, însă nici nu am încercat vreodată să facem lucrul ăsta. Din contră. Ne spuneam că tocmai în asta consta frumusețea. Vecini cum erau altă dată. Înainte ca oamenii să-și bazeze relațiile pe interese. Dă-mi voie să-ți mai spun un lucru: în toți acești ultimi ani, ori de câte ori ne-am gândit să ne mutăm într-un apartament mai mare, pentru ca fiecare din fete să aibă camera ei, iar Ayelet să aibă și ea un spațiu de lucru normal, unul din noi întreba:

1. Mâncare tradițională originară din Orientul Mijlociu, preparată din ouă, suc de roșii, ardei iute și diverse condimente. Este extrem de populară în Israel, fiind consumată mai ales la micul dejun.